

dum non contradixerit, consentire censetur: quod si expressim renitatur ex justa causa, per superiorem onus feriandi dies removeri poterit. Consule Suar. *d. lib. 2. cap. 11. à n. 5. Dian. part. 4. tract. 4. resol. 178. Fagund. d. cap. 3. n. 3. & 8. cum seqq. Bassæum in Florib. Theolog. lit. F. verb. Festum 1. n. 3. Castro Palao n. 2. Tusch. lit. F. concl. 96. n. 1. Azor. p. 1. lib. 7. cap. 4. in princip. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. alleg. 105. n. 36. & in collect. ad cap. 3. n. 23. de feriis.*

40 Ut autem possit Episcopus diem festum in honorem Sancti alicujus indicare, opus est quod à Sede Apostolica ipse sit canonizatus, sicut omnes advertunt, & Sanch. in *Decalog. lib. 2. cap. 43. num. 9.* & facit caput 1. *de reliq. & vener. Sanctor.* Sed dubium est de illo, qui tantum est beatificatus. Et affirmativè resolvit Fagund. *d. cap. 3. n. 15.* Abrogare verò nequit Episcopus festos dies à Pontifice, lege vel consuetudine indictos, sed in particulari dispensare non prohibetur. Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 33. num. 2.* Quæ tamen festa ipse introduxit, etiam Clero & Populo consentiente, illis invitis abolere valet, Suar. *sup. d. cap. 11. n. 9. Fagund. num. 13.* ubi quod populus sine Episcopo abrogare hujusmodi festivitates nequit. Quid possit Princeps secularis, & consuetudo quoad festorum institutionem, apud proximè laudatos habetur: & apud Suar. *cap. 12. num. 5.* qualis debeat esse consuetudo.

Ibi: *Est & apud Christianos in Ecclesia Catholica.*

41 Quam antiquus fuerit usus instituendi festivitates in cultum Sanctorum, constat ex Baronio in *suis Annalibus*, qui anno 254. testatur ita à pluribus Episcopis statutum frequenter in honorem Sanctorum Martyrum, quem refert Spondan. in *Epitome*, eodem anno, num. 6. Quem cultum plures hæretici damnaverunt, ut iidem plurimis in locis observant, de quo latius idem Spondan. *anno 58. n. 37. & 38.*

Ibi: *Sub Anastasio primo Pontifice.*

42 Hunc festum cum Legatis Anastasii Secundi Germano Episcopo Capuano, & Cresconio Episcopo Tudertino, profectum esse Constantinopolim anno 497. testatur post Baron. Spondanus *eo anno, num. 1.* Sed nihil de his, quæ D. Covarruv. memorat, enarrat. Basilicam magnificè Constantinopoli construxit Constantinus in honorem Beati Petri anno 324. ipseque bidente suscepto terram primus aperuit ad ejus fundamenta, & nomine duodecim Apostolorum totidem cophinos terra onustos propriis humeris ad fabricam bajulavit, quam Ecclesiam munificentiam singulari ditavit. Spondan. ex Baron. *anno 324. num. 19. & 21.* Vide Suar. *sup. cap. 9. num. 11.*

Ibi: *Quaratione deducitur.*

43 Anacletus Pontifex cum adhuc esset Presbyter, confruxit Ecclesiam in Vaticano desuper corpus B. Petri, in ipsius memoriam, ante annum 106. ut refert Spondan. *eo anno, in fin.*

Verf. *De festo omnium Sanctorum.*

44 De origine, & antiquitati festi Sanctorum

omnium videndus Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 9. num. 24.* Card. Baron. *Annal. tom. 9. anno 835.* ubi Spondan. in *Epitome*, num. 5. Azor. *part. 2. lib. 1. cap. 25. vers. Omnium Sanctorum*, Carrill. *Annal. anno 835.* Ado in *Chron. an. 604.* Theatrum vitæ humanæ *lit. F. pag. 37.* qui communiter tradunt, Bonifac. IV. constituisse, ut Romæ festivitas Sanctorum omnium celebraretur, consecrata illis Basilica, quæ tunc ab Ethnicis Pantheon, nunc vulgò S. Maria Rotunda dicitur. Sed postea an. 835. Gregorius IV. diem primam Novembris huic festo dicavit, quod universaliter observari decrevit. Concilio autem, quæ B. Augustini esse fertur, ubi de festivitate ista fit mentio, non ipsius, sed Alcuini, sive Albini opus creditur; nisi, ut advertit Spondanus, sit quidem à B. Augustino edita, & ab alio id quod de hac solemnitate legitur, adjectum: quod non raro accidit.

Ibi: *Ceterum ut paulò ante admonuimus.*

De laudabili, & pristino usu Ecclesiæ circa instituendos dies festos in Sanctorum honorem, pluribus diserit Suar. *sup. cap. 9. à princip. Bonacina in 3. præcept. Decalog. disp. 5. q. unic. num. 4. & punct. 1. num. 2.* congerit festivitates omnes à Summis Pontificibus indictas. Illud animadvertere libet, non ideo minoris esse solemnitatis dies festos, quia sint tempore posteriores, cum festum corporis Christi, quod ab anno 1264. cæpit celebrari, Theat. vitæ *hum. lit. F. pag. 36.* ubi latè quomodo institutum, ita Fidelibus acceptum sit, ut nullum aliud majori alacritate, fervore, ac solemnitate prosequantur. Azor. *sup. cap. 14. Suar. cap. 6. vers. Festum corporis Christi.* Quam festivitatem primus indixit Urbanus IV. in constitutione quæ incipit, *Transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator noster*: servarique præcipitur in *Clem. unic. de Reliq. & veneratione Sanctor.* Simili modo festum immaculatæ Conceptionis, etfi recentius institutum, nulli ejusdem Virginis festivitati hodie est solemnitate secundum, ut notum est. Sunt festi quidam dies locales, qui non feriantur in universa Ecclesia sed in aliqua regione, provincia, aut oppido, ex voto, consuetudine, vel Prælati institutione, de quibus Suar. *sup. cap. 11. per tot.*

Ibi: *Nam & Hebræi præter Sabбата.*

Hebræorum festivitates sacræ fuerunt in duplici differentia, quædam à Deo institutæ, aliæ ab illis inventæ: illæ sunt octo, nempe Sabbatum, Neomenia, Pascha, Pentecoste, festum Tubarum, Propitiationis seu Expiationis, Tabernaculorum sive Scenopegia, Cæctus seu Collectæ. Quæ omnia describuntur *Levitic. cap. 23.* excepto secundo, quod habetur *Numer. cap. 28. vers. 11.* Hæc variis de causis præcepta sunt Hebræis. Sabbatum in memoriam creationis: Neomenia, seu initium mensis lunaris, aut kalendæ, pro beneficio divinæ gubernationis, quia novilunio magis apparet ob magnam mixtorum corporum mutationem: Pascha in recognitionem libertatis Israelitarum, cui annexa erat solemnitas azymorum in memoriam egressionis ex Ægypto, & postridie Paschatis incipiebat: Pentecoste in memoriam Legis datæ in monte Sinai: festum Tubarum in memoriam Isaac liberati, quod

quod ita appellatum est, quia in illo utebantur Hebræi tubis corneis, unde festum *Cornu* dicebatur: hæc ita, nam Abraham invenit arietem inter vepres hærentem cornibus, quem filii loco Deo immolavit. Festum Expiationis in memoriam beneficii illius, cum Deus ad preces Moysis pepercit populo, qui vitulum adoraverat. Festum Tabernaculorum ob beneficium, quia Deus indulsit Judæis, ut in tabernaculis habitarent, qui diu post egressum ex Ægypto in solitudine vagabantur. Festum denique Cæctus, sive Collectæ, in quo colligebantur ex populo necessaria ad expensas divini cultus. Ex quibus festivitatibus quatuor incidebant in mensẽ septimum, idest Tisri, seu Septembrem: die 1. Festum Tubarum, die 10. Expiationis, 15. Tabernaculorum, 22. Cæctus aut Collectæ: Pascha circa plenilunium proximum verno æquinoctio, Neomenia kalendis singulorum mensium repetebatur, sicut Sabbatum singulis hebdomadis Pentecoste celebrabatur elapsis septem hebdomadis à Paschate.

47 Festa verò à Judæis introducta quatuor recensentur. Sortium in memoriam liberationis Hebræorum per Esther: Encæniorum, seu purgationis Templi, quæ facta est sub Juda Machabæo, *lib. 1. Machab. cap. 4. vers. 49.* Festum recepti è cælo ignis facti, *Machab. lib. 2. cap. 1. vers. 18.* Festum ob cæsum Nicanorem, *Machab. lib. 1. cap. 7. vers. 49. & lib. 2. cap. 15. vers. 37.* Festum Sortium celebrabatur die 15. Adar, seu Februarii. De quibus omnibus Becan. in *analog. veter. & novi Testamenti*, cap. 15. n. 69. cum seq. Cornel. à Lap. in *Levit. c. 23. vers. 2. verb. Nota ferie*, Genebrard. in *Kalend. Hebræor.* Salian *Annal. tom. 2. anno 1244. cum seqq.* Ribera *lib. 5. de Templo*, cap. 17. Torriell. *Annal. sac. anno 2545. num. 24.*

Ad Num. 9.

48 Cum dies obitus Martyrum, aliorumque Sanctorum celebramus, natalitia recolare dicimur ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, quod & nunc in precibus publicis observatur. Baron. *Annal. tom. 1. anno 58.* & ibi Spondan. *num. 37.* Theat. vitæ humanæ *lit. N. pag. 3.* Lexic. Calvini *verb. Natalitius dies.* Nec Ecclesia alicujus Sancti natalitatem, nisi Joannis Baptistæ celebrat, qui antequam nasceretur, fuit sanctificatus: ideo exitus diem natalitia vocamus, nam hic apud Latinos est loquendi usus frequens: sic dicitur, natus ad laudem, gloriam, dignitatem, ut ex Cicerone probat Cornucopia *de lingua Latina*, col. 329. num. 40.

Verf. *Dies verò quod celebrationem.*

49 Licet ita de jure constitutum sit, festivitates tamen sunt observandæ quoad initium & finem juxta loci consuetudinem, cap. 2. *de feriis*, Suar. *d. lib. 2. cap. 31. num. 4.* Azor. *sup. part. 2. lib. 1. cap. 18. vers. Tertio queritur*, Navar. in *Manuali*, cap. 13. num. 5. Bonacina *d. punct. 1. n. 7.* Filliuc. in *Decalog. tract. 27. cap. 11. num. 206. cum seqq.* qui adnotant, ex usu communi festos dies à media nocte in mediam noctem observari. Barbosa in *collect. ad cap. 2. num. 3.*

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

Ibi: *Hebræi etenim, authore Bedæ.*

Apud Judæos triplex dies in usu fuit, usualis, 50 legalis, & naturalis. Usualis à media nocte in mediam noctem, legalis à vespera in vesperam, naturalis à Solis ortu ad sequentem Solis ortum complebatur. Salian. *Annal. tom. 1. anno 1. die 2. schol. 11.* Theatrum vitæ humanæ *lit. D. pag. 118. vers. Apud Judæos.* Diei initium, & terminus apud diversas gentes variè observabatur. Athenienses dies auspiciabantur ab occasu Solis, Babylonii ab ortu Solis, Umbri à meridie, Ægyptii à media nocte Lexic. Calvin. ex aliis *verbo Diem.* Hæc varietas forte provenit ab opinionum diversitate quoad primi diei initium, quia dubium est, an à nocte inceperit, vel à Solis ortu, ut videre est apud Cornel. à Lapide in *Genes. cap. 1. vers. 5. verb. Et factum est*, ubi quod Judæi & Ecclesia ideo dies festos inchoabant à vespera, quia putarunt, primum diem à nocte exorsum, de quo consulendus Salian. *sup. die 1.*

Ibi: *Panormitanus tamen in d. cap. I. de feriis.*

Diem duodecim horarum aliqui artificialem vocant, ut habetur in Theatro vitæ humanæ *d. pag. 118.* alii naturalem, Lexic. Calvini *verbo Dies naturalis*, qui incipit ab ortu Solis ad ejus occasum, & vulgus sic diem intelligit, sicut dicitur ibidem *verbo Diem 1.* Verum Panormitani interpretatio ad *d. cap. 1. de feriis*, communiter rejicitur, quia vesper dicitur tempus post meridiem, à itella hujus nominis, quæ oritur inter Solis occasum & noctem, Cornel. à Lapide in *Levitic. cap. 23. vers. 5.* unde vespera supremum & novissimum tempus diei, non matutinum, ut vult Panormitanus, significat. Cornucop. *de ling. Latina*, col. 342. num. 10. & col. 471. n. 57.

Ibi: *Sic Matth. cap. 28. scriptum est.*

De hujus loci interpretatione adeundus Maldonat. & Cornel. à Lapide *ibi.* Vide supra, n. 28.

Ibi: *Quoad publicam divinorum Officiorum.*

Dies Ecclesiasticus quoad divinorum Officiorum 52 celebrationem, quæ publicè peragitur, incipit à vespera diei ante festivitatem, & ad vesperam sequentis pervenit. D. Covar. in *cap. Alma mater*, part. 2. §. 5. num. 5. *de sentent. excomm.* in 6. Barbosa cum pluribus in *collectan. ad cap. 1. num. 3. de feriis*, Anton. Monach. *Lucensi decif. 32. num. 1.* Lorin. in *Levit. cap. 23. vers. 32. §. Diem Ecclesiasticum*, Cornel. à Lapide in *dicto vers. 32.* Bassæum in *Flor. Theolog. verbo Festum 1. num. 7.*

Ibi: *Idem erit respondendum quoad privatam.*

Clericus, qui ad Horarum Canonicarum recitationem tenetur, Officium divinum incipere debet à vespera festivitatis, & in vespera sequenti terminare: hoc quoad preces, psalmosque recitandos, 53
S f & or

& ordinem; sed quoad tempus satisfaci obligationi, si intra mediam noctem diei posterioris lærati Sancto de quo recitatur, Horas omnes perficiat, de quo Lorin. *ubi proximè*, Navar. in *M. n. cap. 13. n. 5. & 8.* Alciat. in *l. Cujusque diei*, ff. de *verb. signif.* Bonacina de *Hor. Canon. disp. 1. quest. 3. punct. 3. in fin.* Caltro Palao tom. 2. tract. 7. disp. 2. punct. 4. num. 1. & 3. & Summiatæ omnes ubi de Horis Canonis, seu de penso Divini Officii, apud quos etiam, quod potest Clericus matutinum Officium præmittere pro die sequenti, post vespeream antecedentis, quod in praxi receptum est. Azor. *part. 1. lib. 10. cap. 9. q. 5.* Basæus *verbo Horæ*, num. 4. & 5. Dian. de *Hor. Canon. resol. 39. Less. de justit. & jure*, lib. 2. cap. 37. dub. ult. à num. 78.

Ibi: *Sed quoad esum carniarum.*

54 Dies quibus à carnalibus cibis abstinendum est, à media nocte incipiunt, & usque ad mediam noctem proximam observantur. Lorin. *ubi proximè*, ac alii cum eo laudati. Suar. *d. lib. 2. cap. 31. num. 4.* & Summiatæ cuncti *ubi de jejuniis.*

Ibi: *Eadem ratio diei moribus recepta est.*

55 Præceptum de vocatione ab operis servilibus, quoties dies in Dei, vel Sanctorum honorem feriuntur, obligat à medio noctis præcedentis ad eandem horam subsequens, cum dies regulariter, quo utimur, sic incipiat, & desinat. Est tamen observanda cujusque loci recepta consuetudo. Vide Lorin. Suar. Navar. *ubi proximè*, & alios supra adductos, qui ita docent.

56 Dies præterea quoad Indulgentias, & privilegia inchoatur à Vesperis ad Soles occasum, quoad collationem Ordinum in die Dominica, à media nocte in mediam noctem: quæ, & alia de diei Ecclesiastici observatione, tradiderunt Lorin. Alciat. & alii, quos dedimus supra, necnon Tiracquell. de *urroque retract. gloss. 11. num. 13.* Glossa in *l. More*, ff. de *feriis.* Et generaliter de diebus vide plurima apud Theatrum vitæ hum. *lit. D. pag. 118. cum seqq.*

57 Diem quo Romani utebantur, & Ecclesia nunc, civilem vocant Scribentes. Rosin. de *antiquit. Roman. lib. 4. cap. 3.* Lexic. Calvini *verb. Dies naturalis.* Cur autem apud Romanos mos ille invaluerit, tradit Lexic. Calvini *verbo Diem* 1. quia scilicet Sol spatio horarum 24. per omnes stellas errantes discurrens cursum suum peragat, et si hoc ideo receptum aliis videatur, quod ad expeditionem belli ita oportebat, qui referuntur in Lexic. Calvin. *ibidem.*

Ad Num. 10.

58 Quam antiquus sit laudabilis vigiliarum usus, qui apud Christianos à tempore nascentis Ecclesie obtinuit, ut scilicet noctu populus ad templum conveniret, ibique precibus effusus, Deum, Virginem Deiparam, aliosque Sanctos colerent, ac revererentur, constat non solum ex Catholicis, sed etiam ex Ethnicis Scriptoribus, ut videre licet apud Baron. anno 51. & ibi Spondan. num. 20. Hanc vigiliarum observationem prætextu honestatis primus damnavit Vigilantius hæresiarcha, qui duntaxat Paschæ celebratam ad vigilandum Christianis excipiebat, Spondan. ex Baron. *ubi*

proximè, & anno 406. num. 8. & *diel. num. 20.* testatur vigiliis hujusmodi tempore D. Augustini abolitas non fuisse, sed actas. De vigiliarum hac significatione Cornucop. col. 369. n. 10.

Ibi: *Qui stationum Christianorum meminit.*

Verbum *Statio*, multipliciter usurpatur. Calepin. 59 & Lexic. Calvini *verb. Statio*, Cornucop. col. 115. num. 40. & inter cæteras acceptiones illa magis videtur convenire Tertulliani loco, quæ significatur officina, seu locus ad quem plures conveniunt, ut quicquam pro publica utilitate agant, aut decernant. Cornucop. *sup. Rævard. varior. lib. 4. cap. 7. per tot.* ubi ita exorditur: *Statio locus fuisse videtur, in quem certis temporibus certum genus hominum contrahitur.* Sed & cæteris ipse hominum, qui ad id concurrunt, significari hoc verbo videtur. Valer. Max. lib. 2. cap. 1. *ibi: Sed ut à luxu perditis moribus ad severissima majorum instituta transgrediar, antea Senatus assiduam stationem eò loci peragebat, qui hodie quoque cænaculum appellatur, nec expectabat, ut educto contraheretur, sed inde citatus, protinus in Curiam veniebat.* Idem Valer. inferius: *Quocirca juvenes Senatus die utique aliquem ex Patribus Conscriptis, aut propinquum, aut paternum, amicum in Curiam deducebant, affixique valvis expectabant, donec reducendi officio fungerentur: quæ quidem voluntaria statione & corpora, & animos ad publica officia sustinenda impigre roborabant.* Sive igitur statio accipiatur pro loco publico, ubi homines contrahuntur, sicut apud Ulpianura in *l. 7. §. 6. ff. quib. ex ca. s. in possess. cat.* Rævardo interprete. si ve pro conventu ipso personarum, recte intelligi potest Tertullianus, qui cæteris Christianorum, qui in templis fieri solebant ad glorificandum Deum in Sanctis suis, stationes nuncupavit, nec videtur militum stationariorum meminisse, inter quos & Christianos ad orandum convenientes aliqua similitudo excogitari nequit.

Ibi: *Verum pernoctationes istas.*

Hujusmodi vigiliæ hominum ac mulierum 60 jam in desuetudinem abiire, ne sub Religionis prætextu scelera turpiter perpetrentur, prout in Hispania vetitum est, ne mulieres ad nocturnas vigilias accederent. Concil. Eliber. *can. 35. ibi: Placuit prohiberi, ne femina in cæmeterio pervigilent, eo quod sepe sub obtentu orationis latenter scelere committant.*

Ibi: *Nam & Romulus cum suis civibus saepe.*

Inter alias Romuli constitutiones hanc de prohibitis hominum ac feminarum cæteribus religionis causâ, recensuit Rosin. de *antiquit. Roman. lib. 8. cap. 5. vers. Ac ne quidem*, de quo testatur Spondan. in *Epit. Baron. anno 100. n. 3.*

Ibi: *Notat & Cicero, Clodium.*

Hic Clodius capitales cum Cicerone inimicitias 62 exercuit, quem in exilium pepulit. Ipse Bonæ Deæ sacra turpiter violare conatus est. Cicer. in *orat. de Aruspicum responsis*, Rosin. *sup. lib. 2. cap. 19. vers. Bona etiam Dea.* Nam cum æstualet amore Muciae uxoris C. Cæsaris Pontificis maximi, feminea

minea veste indutus adiit opertum Bonæ Deæ, quod viris ingredi non licebat dum mulieres sacra de more agerent, ibique ab Aurel a C. Cæsaris matre deprehensus est, unde Cicero in Clodium acerrime invehitur. Ita Rosin. *lib. 3. cap. 26. & lib. 5. cap. 38.* Quæ quidem sacra domi Pontificis pro populi salute fiebant tantâ castimonie observantia, ut myrtum inferre nefas esset, quia Veneri sacratum, quanvis alia omnia germinantia, & florentia adhiberentur. Rosin. *d. cap. 26.*

Ibi: *Subindicat Senatusconsultum idem Cicero.*

63 Bacchanalia appellabantur Bacchi festa, quorum amentiam ac turpitudinem ex Flavio Blondo Foroliviensi *lib. 2. de Roma Triumphante*, describit Rosin. *lib. 4. cap. 17. vers. Bacchanalia*, in hæc verba: *Bacchanalia Libero patri Baccho dicata, temporis longitudine per Autumnum Saturnalibus paria, majore luxu celebrata sunt.* Nudi enim viri cum natis omnia membra mulieribus matronis, viduis, & virginibus ad sacra conveniebant, quæ non nisi nocturna erant: *caput omnes pariter, femoraliaque pampinis, & uvayum racemis cincti: alios item uvayum racemos tenebant, & tumultuario invicem commixti cætu in sublimi saltantes, variaque gestulatione brachia, cervices, capitaque moventes, carmen inconditum Baccho cantabant, nec prius erat saltationis modus, quam defatigati, & toto corpore vacillantes parim resupinarentur proximioribus inhaerentes, partim in pavementum fanatici anentesque procumberent.* De quibus B. Aug. de *civ. Dei*, *lib. 7. cap. 21.* Hæc Senatusconsulto sublata refert idem Rosin. *ubi sup.*

Ibi: *Jure tamen Vigilantius à Hieronymo.*

Vide *sup. num. 58.*

Ibi: *Eadem ratione à Gentilibus tempore Tertulliani.*

64 Christiani perpetrare in sacris conventibus putabantur, quæ Gentiles in suis Bacchanalibus foeditissime solebant exercere, quare à Trajano sunt vetiti. Spondan. ex Baronio anno 100. n. 3. Imò calumniosè Ethnicis evulgabant, Christianos in nocturnis vigiliis ad sepulchra Martyrum, aliaque pia loca edere carnes infantium, quos interficiebant, ac deinceps, extinctis luminibus, promiscuo, ut fors tulisset, uti concubitu: quæ vafre ad denigrandum Christianæ Religionis nitorem jababant. Spondan. anno 120. num. 15. ex quo maxima in Christianos insævit persequutio, quia de his criminibus apud Præsides provinciarum à Gentilibus postulati immeritis poenas dabant. Spondan. anno 179. num. 1. & anno 201. n. 8. quia Judices libenter calumnias in Christianos exaudiebant. Spondan. anno 126. num. 4. in *fin.*

Ibi: *Extat de nocturnis Sacris.*

65 Similis lex ab Imperatoribus Valentiniano ac Valente lata anno 364. quæ est *7. sub tit. de malefact. C. Theodos.* Ea constituit sacra nocturna Gentilibus vetat. Spondan. ex Baron. anno 364. num. 8.

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

Ibi: *Magentius ille impius tyrannus.*

De quo Zosim. *lib. 2. Baron. in suis Annal. 66.* Spondan. in *ejus Epitome*, qui anno 353. num. 3. *Constantii Imper. 17.* à ducibus Constantii Magnentium devictum, matrem, ac fratrem apud Lugdunum Galliæ peremisse, ac tandem sibi ipsi mortem conscivisse testatur.

Vers. *Præter hæc commemorare libet.*

Quondam in Christianorum Ecclesiis januæ 67 designatæ erant mulieribus, & viris aliæ: his præerant janitores, illis feminae, quæ Diaconicæ vocabantur, & in templo partem dexteram feminae occupabant, sinistram viri, ita ut separatim preces funderent. Spondan. anno 34. num. 81. & anno 57. num. 37. Loca autem, ad quæ Fideles precandi causâ conveniebant, variis nominibus olim vocabantur, quæ refert Spondan. *d. anno 57. num. 38.*

Ad Num. II.

Sub præcepto tertio Decalogi de sanctificatione 68 ne festorum dierum, non continetur dilectio Dei, aliunde actus interior, qui cedat in divinum cultum. Suar. de *Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 16. num. 1.* Fagund. in *præcept. Eccles. lib. 1. cap. 9. num. 4.* Azor. *Institut. moral. parte 2. lib. 1. cap. 28. vers. Decimo queritur*, Filliuc. in *Decalog. tract. 27. cap. 1. num. 8.* Guttier. *Canonicar. lib. 1. cap. 31. num. 11. & 17.* Navar. in *cap. Consideret, in princ. num. 22. de poenit. dist. 5.* Caltr. Palao tom. 2. tract. 9. punct. 4. num. 8. solum enim præcipitur à servilibus operis abstinere, ut omnes prælaudati docuere. Licet autem cessatio hæc injungatur, ut Deo per opera, & actus charitatis externos & internos vacemus, hoc non præcipitur, licet finis præcepti sit, quia legis finis non comprehenditur sub illa. Suar. *d. cap. 18. n. 8.* Fagund. *n. 4.* Guttier. *num. 15.* Navar. *sup. Trullench in Decalog. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 4. num. 3.* Gregor. Lop. in *l. 2. gloss. 3. tit. 23. p. 1.* Sic qui die jejunii semel cibum sumit, quanquam nimis devoret, ac gulæ, & ebrietati epulans deserviat, Ecclesie præceptum de jejuniis minimè transgreditur, qui sanè finem illius non adimplet, qui est carnis maceratio per abstinentiam, de quo infra, *cap. proximo.*

Ibi: *Ad hæc accedit, quod Ecclesiasticum.*

Apud Christianos dierum festorum observatio in 69 his duobus consistit, nempe in cessatione ab operis servilibus, ut præmissum est, & in assistentia sacrosancto Missæ sacrificio ex Ecclesie præscripto. Hoc præceptum affirmativum, illud negativum est. Suar. *d. cap. 16. num. 1. & cap. 15. n. 1.* Greg. Lop. *sup. Filliuc. sup. cap. 8. num. 1.* Azor. *part. 1. lib. 7. cap. 1. in princ.* Fagund. *n. 8.* Guttier. *n. 17.* Quando, & quomodo Ecclesia præceptum istud Fidelibus injunxit, tradunt Azor. *ubi proximè*, Suar. *d. cap. 15.* Vide *sup. n. 13.*